

Дайджест мазмұны

- Аралық тауарлар экспорты 2021 жылдың үшінші тоқсанында өсуді жалғастырды
- Жеткізу және сандық қызметтердің жоғары тарифтері 2021 жылдың үшінші тоқсанында қызмет көрсету саудасын қалпына келтіруді қолдайды
- ДСҰ Бас директорының орынбасары Анабель Гонсалес Ауыл шаруашылығын қолдау саясаты туралы
- ДДСҰ, ДЗМҰ және ДСҰ басшылары пандемияға қарсы шараларды қолдау бойынша ынтымақтастық бағыттарын анықтады

Аралық тауарлар экспорты 2021 жылдың үшінші тоқсанында өсуді жалғастырды¹

ДСҰ есебіне сәйкес, аралық тауарлардың (АТ) әлемдік экспорты алдыңғы тоқсанға қарағанда баяу қарқынмен болса да, 2021 жылдың үшінші тоқсанында өсуді жалғастырды. Медициналық мақсаттағы тауарлар мен металл өнімдері саудасы көлемінің өсуі, сондай-ақ олардың барлық өңірлерде ұлғаюы экспорттың өсуіне ықпал етті.

Екі қабатты терезенің әлемдік экспорты 27 жылдың үшінші тоқсанында 2021% - ға өсті, бұл екінші тоқсанда 47% - ға өсті. Соңғы өнімді шығару үшін пайдаланылатын ресурстар болып табылатын РР саудасы жаһандық жеткізілім тізбегінің сенімділігінің көрсеткіші болып табылады.

Үшінші тоқсанда ӨЖ барлық экспортының жартысына жуығын құрайтын «Басқа да өнеркәсіптік тауарлар» тауар санаты АТ барлық санаттары арасында жылдам өсіп, жылдық есеппен 38% - ға ұлғайып, 1,225 млрд.долларды құрады. Бұл санатқа вакциналық өнімдер, медициналық бөлшектер мен керек-жарақтар, диагностикалық немесе зертханалық реагенттер және басқа да медициналық аралық тауарлар кіреді. Бұл санатқа мыс катодтары, темір немесе болаттан жасалған бұйымдар және алюминий сияқты өңделмеген немесе жартылай фабрикаттар кіреді. Бұл санаттың жоғары өсу қарқыны екінші тоқсанда тіркелген 52 пайыздық өсімнен кейін болды.

Көлік құралдарына арналған қосалқы бөлшектер мен керек-жарақтардың әлемдік экспорты баяу өсті және үшінші тоқсанда жылдық 8% құрады, бұл екінші тоқсандағы 69%-бен салыстырғанда. Кендер мен минералдар экспортының өсуі бірінші жартыжылдықтағы орташа 47% өсіммен салыстырғанда 16% - ға дейін баяулады. Бұл ішінара 2021 жылдың қыркүйегінде темір кені бағасының төмендеуіне байланысты болды.

¹ https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/stat_04feb22_e.htm

Вакцина өнімдерін АТ-дан ең көп сатылатын деп санайтын Бельгия екінші тоқсанда 46% өскеннен кейін үшінші тоқсанда АТ экспортының 64% өсуін тіркей отырып, ең үлкен өсуді көрсетті. Қытайдың АТ экспорты 36%-ға өсті және бұл ел әлі күнге дейін әлемдік пп экспортының ең үлкен үлесін құрайды. Үшінші тоқсан қатарынан Үндістан алтын монеталары импортының ең жоғары өсімін көрсетті (65%-ға), негізінен монетарлық емес алтын импортының өсуі есебінен (161%-ға өсті).

Барлық аймақтар COVID-19 пандемиясының басталуына дейін 2019 жылы РР экспорт деңгейінің өсуін көрсетті және одан асып түсті. Африка, Оңтүстік және Орталық Америкада екі қабатты терезелер экспортының ең күшті өсуі байқалды. Үшінші тоқсанда Африкадағы АТ экспорты 42%-ға өсті, өйткені аймақтың бірнеше елі халықаралық өндірістік тізбектерге металдар мен шикізат жеткізілімдерін күшейтті. Мысалы, Оңтүстік Африка родий мен темір рудасының экспортын сәйкесінше 226% және 195%-ға арттырды, ал Ганадан какао бұршақтарының экспорты 1,6 миллиард долларға жетті. Оңтүстік және Орталық Америкадан ПП экспорты темір және мыс кені (73%) мен соя (41%) экспортының артуымен 45% - ға өсті. Барлық өңірлер арасында еп аймақшілік саудасы Оңтүстік және Орталық Америкада ең көп өсті (56% - ға).

Үшінші тоқсандағы аралық тауарлар саудасы туралы ақпарат келесі сілтеме бойынша қолжетімді:

https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/miwi_e/info_note_2021q3_e.pdf. Енді оған 2019 жылдың бірінші тоқсанынан бастап деректерге арналған қосымшалар кестесі кіреді.

Жеткізу және сандық қызметтердің жоғары тарифтері 2021 жылдың үшінші тоқсанында қызмет көрсету саудасын қалпына келтіруді қолдайды²

2021 жылдың үшінші тоқсанында қызметтердің әлемдік саудасы өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 25%-ға өсті. Сауда-саттықтың өсуінің негізгі факторлары компьютерлік, қаржылық және Іскери қызметтер, сондай-ақ тасымалдау тарифтерінің өсуіне ықпал еткен көлік сияқты сандық қызметтер болды. Алайда, бұл өсу пандемияға дейінгі деңгеймен салыстырғанда толық қалпына келтіруді білдірмейді, өйткені қызмет көрсету саудасы 2019 жылдың үшінші тоқсанында тіркелген деңгейден 5% төмен. Вакциналардың тең бөлінбеуі, жаңа штамдардың пайда болуы және шекаралық шектеулер халықаралық сапарларға әсер етуді жалғастыруда.

Үшінші тоқсанда қызметтер саудасының өсуі сол кезеңдегі тауарлар саудасының өсуіне (24%) сәйкес келді.

Атап айтқанда, әлемдік көлік қызметтері 2021 жылдың үшінші тоқсанында жыл сайын 45%-ға және 2019 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 12%-ға өсті. Қалпына келтіру карантинге байланысты тауарларға тұтынушылық сұраныстың күрт

² https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/serv_01feb22_e.htm

өсуімен, физикалық қатысуды қажет ететін қызметтерден бас тартумен және экономикасы дамыған елдерде салықтық-бюджеттік ынталандыру шараларымен жеделдетілді. Пандемияға байланысты қазіргі шектеулермен бірге сұраныстың өсуі порттардағы проблемаларға, контейнерлердің бүкіл әлемде дұрыс бөлінбеуіне және кідірістерге әкеліп соқты, бұл жеткізу тарифтерінің айтарлықтай өсуіне әкелді. 2021 жылдың үшінші тоқсанында Азиядан көлік экспорты жыл сайын 71%-ға және 46 жылдың үшінші тоқсанымен салыстырғанда 2019%-ға өсті.

Керісінше, жолаушылар авиатасымалдарын қалпына келтіру дағдарысқа дейінгі деңгейден едәуір төмен қалып, қолданыстағы шектеулерге байланысты бұрынғысынша артта қалды. Халықаралық саяхатшылардың әлемдік шығындары 2021 жылдың үшінші тоқсанында 54 жылы өте төмен деңгейден 2020%-ға өсті. Алайда, олар пандемияға дейін 52 жылдың үшінші тоқсанындағы мәннен 2019% төмен болды. Еуропа елдерінде дағдарысқа дейінгі деңгеймен салыстырғанда ең төмен төмендеу (-32%) байқалды, өйткені жазда континентте жол жүру шектеулері алынып тасталды және шекараны кесіп өту covid-19 вакцинациясының өткізілуімен жеңілдетілді. Салыстыру үшін Азиядан туристік қызметтердің экспорты пандемияға дейінгі деңгейден 81% төмен болды, өйткені бірнеше ел жабық күйінде қалды. Камбоджада, ең аз дамыған елдердің (АДЕ) ең ірі экспорттаушысы, саяхатшылардың шығындары 97% төмендеді. Алдын ала бағалаулар бойынша, 2021 жылдың бірінші жартысында туристік қызметтердің экспорты 2019 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 67% - ға төмен болды.

Құрылыс, рекреациялық, құқықтық және қаржылық қызметтер сияқты «Басқа қызметтер» 2021жылдың үшінші тоқсанында орташа есеппен 15%-ға өсті. Жалпы, бұл қызметтер пандемиядан аз зардап шекті және олардың экспорты 1 жылы 2020%-ға төмендеді.

Компьютерлік қызметтер 2021 жылдың қаңтар-қыркүйегінде өсуін жалғастырды, ал жиынтық экспорт 2019 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 34%-ға өсті. Қарқынды өсу дамыған және дамушы елдерде де байқалды: компьютерлік қызметтердің экспорты АҚШ-та 29%-ға, Маврикийде 42%-ға, Ирландияда 51%-ға, Украинада 63%-ға және Бангладеште 68% а өсті.

Пандемия кезінде Интернет-трафик қашықтан жұмыс істеуге, оқуға, ойын-сауыққа, сондай-ақ электрондық коммерцияға байланысты шығына жетті. Халықаралық Электр байланысы одағының мәліметтері бойынша, 2021 жылы Интернеттің халықаралық өткізу қабілеті шамамен 30%-ға өсті. Алайда, телекоммуникациялық қызметтердің құны 2021 жылдың алғашқы тоғыз айында 2019жылмен салыстырғанда 4%-ға төмендеді, бұл әлемдік бағалардың, әсіресе пакеттік байланыс қызметтерінің тұрақты төмендеуін көрсетеді.

Керісінше, құрылыс пандемиядан зардап шеккен салалардың бірі болып қала береді. 2020 жылы әлемдік экспорт 18%-ға қысқарды. 2021 жылғы қаңтардан

қыркүйекке дейінгі кезеңде құрылыс материалдарының әлемдік экспорты 2019 жылғы осы кезеңмен салыстырғанда бұрынғысынша 12%-ға төмен болып қалды. Құрылыс қызметтерінің ірі өкілдері болып табылатын Еуропалық Одақ пен Қытайда экспорт 2019 жылмен салыстырғанда сәйкесінше 19% және 4% төмендеді. Болат (жеткізілім тізбегіндегі проблемаларға тап болған) және жұмыс күші (тапшылыққа тап болған) сияқты оңай ауыстырылмайтын негізгі ресурстарға бағаның өсуі құрылыс жобаларының кешігуіне немесе жойылуына әкелді.

Соңғы мәліметтерге сәйкес, 2021 жылғы қаңтар-қараша аралығында көптеген елдерде қызметтер экспортының жиынтық құны 2019 жылғы деңгейден төмен болып қалды, ең күрт төмендеу Австралияда тіркелді (-35%). Африкада Марокко мен Уганда қызметтерінің экспорты 2019 жылмен салыстырғанда 20% төмен болды. Керісінше, Көлік қызметтерінің арқасында Қытайдан қызметтер экспорты 37%-ға, ал Корея Республикасынан қызметтер экспорты 12%-ға ұлғайды. Пәкістан және Үндістан сияқты Азияның басқа елдері пандемиядан гөрі компьютерлік қызметтердің арқасында көбірек экспорттады. Еуропа елдері әртүрлі тенденцияларды көрсетті. Люксембург қызметтерінің экспорты қаржылық қызметтер есебінен 21%-ға өсті, ал аймақтағы туристік қызметтердің ірі экспорттаушылары қысқаруды жалғастырды.

ДСҰ Бас директорының орынбасары Анабель Гонсалес Ауыл шаруашылығын қолдау саясаты туралы³

Бас директордың орынбасары Анабель Гонсалес ДСҰ-ның ауылшаруашылық ережелерінің жиынтығы өндірісті немесе сауданы бұрмалайтын қолдаудан сауданы бұрмаламайтын қолдауға ауысуды ынталандыратын етіп құрылғанын атап өтті. Ол ДСҰ-ның кейбір мүшелері экологиялық бағдарламаларға және сауданы бұрмаламайтын Ауыл шаруашылығын қолдаудың басқа түрлеріне көшу арқылы осы бағытта қадамдар жасағанын айтты. Алайда, оның айтуынша, фермерлерге, қоршаған ортаға және экономикаға шектеулі қайтарымы бар салық төлеушілердің көп ақшасы ауыл шаруашылығына салынған.

Гонсалес азық-түлік қауіпсіздігі үшін ауылшаруашылық сауда саясатының пайдасын, өмір сүру және тұрақтылық құралдарына сенімді қол жетімділікті қамтамасыз ету үшін келісілген тәсілді қолданудың маңыздылығын атап өтті. Ол ДСҰ-дағы ағымдағы жұмыс осы мақсатқа қол жеткізу және цифрлық технологияларды пайдалану, инвестицияларды ынталандыру және аграрлық азық-түлік нарықтарында жасыл технологияларға қол жеткізуді жеңілдету үшін мүмкіндіктер беретінін айтты.

Сондай-ақ, ол IFPRI-Дүниежүзілік Банктің «Ауылшаруашылық саясаты мен қолдауды қайта бағыттау: адам денсаулығын, экономиканы және планетаны жақсарту үшін ауылшаруашылығы мен азық-түлік жүйелерін қайта құру нұсқалары» атты жаңа зерттеуін ұсынды, бұл ауылшаруашылық дақылдарының және мал

³ https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/ddgag_02feb22_e.htm

шаруашылығының тиімді технологияларын дамыту және тарату үшін мемлекеттік ауыл шаруашылығы шығындарының бір бөлігін жыл сайын қайта бөлу айтарлықтай экономикалық пайда әкелетінін көрсетеді, ауыл шаруашылығының жалпы шығарындыларын 40% - дан астамға азайтып, табиғи мекендейтін миллиондаған гектар жерді қалпына келтіреді.

ДДСҰ, ДЗМҰ және ДСҰ басшылары пандемияға қарсы шараларды қолдау бойынша ынтымақтастық бағыттарын анықтады⁴

Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының (ДДСҰ), Дүниежүзілік зияткерлік меншік ұйымының (ДЗМҰ) және ДСҰ бас директорлары 1 ақпанда COVID-19 пандемиясына тиімді жаһандық реакцияны қолдау үшін үш жақты ынтымақтастықтың болашақ бағыттарын анықтау үшін кездесті.

Олар үкіметтерге COVID-19-мен күресу үшін медициналық технологиялардың жеке ұлттық қажеттіліктеріне жақсы жауап беруге мүмкіндік беретін үш ұйымның мамандандырылған тәжірибесін ұсынатын әмбебап «жалғыз терезе» болатын үш жақты техникалық көмек платформасының іске қосылуын атап өтті. Платформа медициналық технологияларға қол жеткізудің құқықтық және саяси нұсқаларын пайдалану бойынша, оның ішінде қазіргі уақытта ТРИПС бойынша ДСҰ Кеңесінің қарауында жатқан Зияткерлік меншік саласындағы COVID-19 байланысты ұсыныстардың кез келгенін іске асыру жолымен қолдауды қамтамасыз ететін болады.

Олар, сондай-ақ, техникалық әлеуетті арттыру бойынша жоспарланған семинарлардың сериясын атап өтті, олардың біріншісі 2021 жылдың қыркүйегінде Зияткерлік меншікті лицензиялау және технологияларды беру, сондай-ақ ноу-хау және клиникалық сынақтар туралы ақпарат алмасу тақырыбында өтті. Ағымдағы айда өтетін іс-шара пандемияға қатысты шешімдер қабылдау үшін деректерді неғұрлым тиімді пайдалануға, ал алдағы семинар диагностикалық технологияларға қол жеткізу проблемаларына арналады.

Қорытындылай келе, үш бас директор жаздың басында COVID-19 пандемиясының жоғары деңгейлі саяси симпозиумын өткізетіндерін растады, онда олар Денсаулық дағдарысынан кейін қалпына келтіру және болашаққа тиімді дайындық үшін не қажет екеніне назар аударады.

Бас директорлар жиналысын ынтымақтастық рухында аяқтады және пандемияға қарсы жалғасып жатқан апатпен күресу үшін күш-жігерді аямауға, сондай-ақ ешбір ел назардан тыс қалмауы үшін барлық қажетті ресурстарды жұмылдыруға бел буды.

⁴ https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/igo_01feb22_e.htm